

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN
NUMMER 75/76 □ 10-11-12/2012 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

En vooraf dit...

Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hi(c) anda thu. Wat unbidan we nu?

Hebben alle vogels nesten begonnen, behalve ik en jij.
Waarop wachten we nu?

Op zaterdag 28 april 2012 werden de laureaten van de 23ste opstelwedstrijd van Davidsfonds Nijlen en Kessel plechtig op het gemeentehuis ontvangen. Het schepcollege was ruim vertegenwoordigd aan de eretafel. Ouders en leerkrachten van de deelnemende scholen waren een zeer aandachtig publiek, terwijl wij, stilaan ouder wordende Davidsfondsen en Poempisten, ervoor zorgden dat de prijsboeken aan de jeugdige laureaten uitgereikt werden.

Waarom?

Waarom wij reeds 23 keer die wedstrijd hebben ingericht? Op die vraag probeer ik tijdens mijn toespraak elk jaar weer origineel te antwoorden. Antwoorden is niet moeilijk, het origineel verwoorden wel. Wij willen een opstelwedstrijd inrichten die aansluit bij de grote Nationale Junior Journalist van het Davidsfonds

met een traditie van meer dan 70 jaar. Dat is duidelijk. En wij willen onze jongeren aanmoedigen om veel te lezen en te schrijven. In het Nederlands. Waarschuwen ook voor de verdwazing van de voortschrijdende verengelsing. Ik weet het, ik heb dit thema bij herhaling bespeeld. Maar blijft het niet ergerlijk dat je sommige affiches in Vlaanderen tot de laatste regel moet lezen om het eerste

zinnetje Nederlands te ontdekken? Maar kom, wij willen niemand voor het hoofd stoten. Zeker onze jongeren niet. Met onze wedstrijd willen wij trouwens contact zoeken met de

jeugd, haar vertellen wat ons – soms bijna een mensenleven lang – bezig houdt.

Taal is macht

Ja, lieve lezeres en beste lezer, zoveel moet duidelijk zijn: taal is macht, een stuk van onze identiteit. Hebban olla vogala nestas hagunnan? Onze jonge laureaten zullen best tevreden zijn met hun ouderlijk nest. Of zij de betekenis van dit, waarschijnlijk oudste, literaire zinnetje in het Nederlands meteen vatten, is minder zeker. Het werd in 1932 in Engeland ontdekt op de laatste bladzijde van een Oudengels prekenhandschrift. Algemeen wordt aangenomen dat het geschreven werd door een West-Vlaamse kopiist in het derde kwart van de 11de eeuw. Overigens zijn er oudere tekstfragmenten bekend, bijvoorbeeld, uit de zesde eeuw, het “Gelobistu in got alamehtigan fadaer?” Geloof je in

God de almachtige vader. Dergelijke fragmenten tonen aan dat het Nederlands een stevig gewortelde cultuurtaal is. Een taal waarop wij trots mogen zijn, die wij in woord en geschrift moeten koesteren. Ook daarom, jonge en oudere lezers, loopt andermaal

een Junior Journalist, de 24ste!

Walter Caethoven.

Foto: De Junior Journalisten 2012 met de burgemeester en de cultuurschepen. Meer over de laureaten op p.2.

Maria Houben schrijft in De Poemp!

Toen Maria Houben uit Kessel De Poemp voor het eerst een bijdrage bezorgde, viel haar werkje meteen op: interessant en duidelijk geschreven. Want Maria weet glashelder waarover ze praat, en ze doet dat moeiteloos en graag. Ondertussen kennen onze lezers haar van meerdere bijdragen in ons lijfblad. Onlangs vernamen wij terloops van haar dochter Ilona Van Brandt dat haar moeder op weg was naar de gezegende ouderdom van 95 jaren. Wij vinden dat een uitgelezen gelegenheid om Maria even aan onze lezers voor te stellen.

Maria Houben werd op 20 februari 1918 geboren te Berlaar. Toen ze elf was, verhuisde het gezin Houben naar Nijlen, naar de Herenthoutsesteenweg, op een boogscheut van “het hofke”. Toch bleef Maria met Berlaar verbonden, want tot haar achttiende ging zij er naar de naaischool “Heilig

Hart van Maria”. Ook speelde zij er toneel en operette.

Op haar twintigste trouwde zij met Louis Van Brandt, een boerenzoon uit een Kessels gezin van negen jongens en twee meisjes. Vader Van Brandt bouwde voor elk kind dat ging trouwen een huis. Zo kwam het dat liefst acht broers naast mekaar woonden. Het huis dat klaar stond voor het verloofde paar, was de reden dat Maria vroeger dan aanvankelijk gepland trouwde met Louis. Zij kregen drie meisjes en twee jongens: Herwich, Ilona, Clara, Agnes en Kris.

Maria kan honderduit vertellen over haar leven. Over haar man, de eerste opgeëiste van Kessel, die uiteindelijk bij Gevaert ging werken en in 1996 overleed. En over de kinderen, en met trots onder meer over het muzikale talent van dochter Ilona (zangeres en lesgeefster) en kleinzoon Raf

(muzikant en lesgever). Geen wonder eigenlijk dat zij met haar schrijftalent en een sterk geheugen, haar leven in de periode “tot de kinderen getrouwd zijn” voor de familie uitgebreid te boek stelde.

De namiddag van ons bezoek is al gevorderd, als dochter Ilona toekomt. Even later “klappen” wij over de tijd van toen, over heiligdommen, schapulierkes en het straf gebed van Keizer Karel. Ook daarover heeft Maria, denken wij, een paar verhalen klaar. Maar dat verneemt u, lieve lezeres en beste lezer, wel in een volgende Poemp. Want, “ons moe schrijft in De Poemp!”, zeggen de kinderen van Maria trots. Da’s zo, en zij is onze oudste medewerkster!

De Poemp wenst u alvast een gelukkige verjaardag, beste Maria. Graag tot een volgend verhaal!

Walter Caethoven.

Laureaten Junior Journalist 2012 Nijlen

Basisscholen

	punten/150
1. Jarne Nauwelaers	129,5
2. Dimphna Verhaegen	128,5
2. Robin Van Gorp	128,5
4. Lars Van Regenmortel	128
5. Jana Heyselbergs	127,5

Secundaire scholen

	punten/150
1. Daan Blommaert	142
2. Jason Davin	133
3. Jorik Verberck	127
4. Maxim Raymakers	125
5. Toon Lodders	122

Met herhaalde felicitaties van De Poemp!

FARO

vroeg tweeduizend Vlamingen om hun interesse voor erfgoedthema's te ordenen van zwak naar sterk. Hieronder de top zes met de sterkste interesses (Bron De Standaard 25/10/11):

1. Lokale geschiedenis : 50,8 %
2. Streekproducten en streekgerechten, bereidingen en eetgewoontes: 38,7%
3. Hoe gewone mensen vroeger leefden: 38%
4. Oude gebruiken, tradities en gewoonten: 32,9%
5. Oude ambachten: 25,6%
6. Architectuur, bouwkunde en stadsplanning: 25,3%

Herinneringen aan de tijd van toen

De tijd van toen, herinneringen aan mooie liedjes, melodietjes uit vervlogen tijd... Dat was het liedje waarmee Jan Thys zijn TV-programma voor de senioren inzette.

Gebeurtenissen uit onze prille kindertijd, weggeborgen in een vergeethoek van ons geheugen om nooit meer tot leven te komen. Maar toch... Bij het lezen van een vorige Poemp brachten de woorden "Oude Ambachten en Vervlogen Vaardigheden" mij deze waarnemingen, gebeurtenissen en straatbeelden weer helder voor de geest.

Het huis van mijn grootvader langs moeders kant stond in Berlaar St.-Rumoldus (Balderhaa in het Berlaars). Samen met zijn broers had hij een schrijnwerkerij, waar zij boerenkarren en alaaam herstelden, of nieuwe stukken maakten. Mijn moeder vertelde dat grootvader op een maandag vroeg in de morgen te voet naar Herenthout stapte om het binnenwerk van een molen te herstellen en als het nodig was de kapotte onderdelen door nieuwe te vervangen. Mijn grootvader bleef dan bij de molenaar slapen en kwam op zaterdag terug naar huis. Vroeger was het niet gemakkelijk om een ambacht uit te oefenen.

In de Rector de Ramstraat, nabij de spoorweg van de Herenthoutsesteenweg, woonde het gezin Van Peer. Eén van de kinderen, Maria, was mijn schoolvriendin. Haar vader was een wagenmaker en voor zijn werkhuis stonden altijd boerenkarren. Buiten tegen de gevel stonden karrenwielen, houten kruiwagens en naast het werkhuis hadden ze een café. Aan de overkant van de straat tegenover de wagenmakerij stond de herberg van Mie Arro. Als ik het me goed herinner, heette die "De Stalen Ploeg".

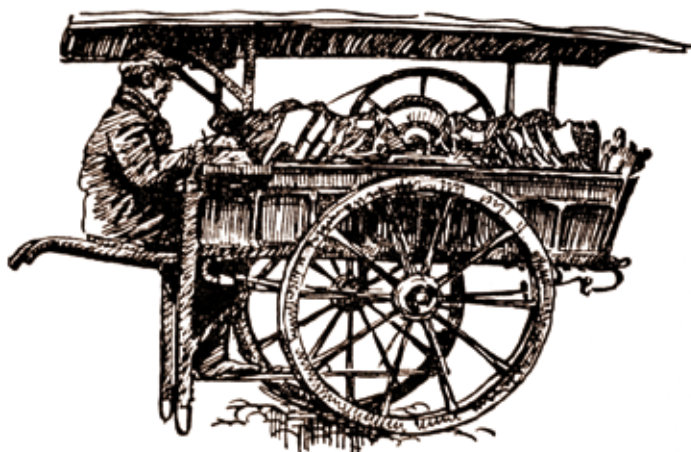

Maria Houben

Naast het café van Mie stond een smidse. Daarin werkten één of twee zonen van Mie. Ze maakten smeedwerk en besloegen paarden. Maar ja, dat is ook van een lang, lang vervlogen tijd.

De petrolvent

Het beroep waarover ik nu ga vertellen is geen ambacht, maar voor sommige mensen was het toch een broodwinning. Wie kan zich nog "de petrolvent" herinneren? In mijn kindertijd woonde ik in Balder (Berlaar) in een huis nabij het station. Voor mijn tijd stond tegenover de "statie" een molen en daarom werd die plaats de "Mullenhoek" (Molenhoek) genoemd. Wekelijks of om de veertien dagen, ik kan het niet met zekerheid zeggen, kwam "de petrolvent" door onze straat. Al bellend reed hij door de straat en dan kwamen de vrouwen met bidons en bussen naar buiten. Zijn kar werd door een paard getrokken en op de bok zat de petrolvent. Achter hem leek die kar wel een houten kast met een deurtje, dat soms nog open stond. In die kast stond een groot vat, een ton met een tapkraan, langswaar de petroleum met een maatbeker werd afgetapt. Men had petroleum nodig om 's avonds de lamp voor de verlichting te doen branden. Sommigen hadden een klein petroleumvuurtje waarop ze het eten konden opwarmen. In die tijd was er van gas of elektriciteit bijlange nog geen sprake, toch niet op de buiten.

De leurder

Mie van 't Veer

“Mie van 't Veer“ was in die tijd ook een stuk van het straatbeeld. Dat vrouwke woonde op de Liersesteenweg in één van een rij armoedige huisjes. Zij duwde een stootkar met wit zand. Onder die kar liep een grote hond in een soort gareel, die de kar mee voorttrok. Als Mie door onze straat kwam, riep ze “zand, schoon wit zand!” en wanneer ze op 't einde van de straat was, dan was haar stootkar zo goed als leeg. Hoeveel er voor het zand en de petrol betaald werd dat weet ik niet, maar in die tijd werd er nog in centen gerekend. De laagste waarde was een halve cent. die en de hele cent waren van koper. De hogere waarden: vijf centiem (solleke), 10 centiemen en een kweutje (kwartje of 25 centiemen) waren van nikkel. Nog hoger, maar evengoed van nikkel, stonden de halve frank en de frank. Die blonken als zilver.

Terug naar het zand van Mie: dat werd door de vrouwen gebruikt om de vloer te versieren. Iedere zondagmiddag bracht moeder een bezoek aan haar ouders. Haar jongere zus was na haar huwelijk bij mijn grootouders blijven inwonen. Op zondag, wanneer alles aan de kant stond (de stoelen tegen de muur) vulde haar jongere zus een oude koffiepote met

wit zand. De tuit gebruikte ze als potlood of penseel. Daarmee maakte ze mooie krullen rond de poten van de tafel, de stoelen, de Leuvense stoof. Tot zelfs op de stoofbuis werd er zand gestrooid. (Zie ook Pol Van Camp in Poemp 37 blz. 12 en 13).

De vertinner

Eens in 't jaar kwam een man huis aan huis vragen of er geen lepels en vorken te vertinnen waren. Moeder gaf dan haar eetgerei mee. Tegenover ons huis in de Molenlei stond de boerderij van de “meulder”. Op het erf stond het karrenkot, waarin een kar en een kruiwagen stonden. In het deurgat daarvan zat die man op een laag bankje. Voor hem een vuurtje waarop een zwart beroekt keteltje stond waarin een zilveren brei broebelde. Heel nieuwsgierig stonden ik en andere kinderen uit onze straat toe te zien hoe hij tewerk ging. De rook van die kokende brei was zo scherp dat men, als men er te dicht bij kwam, een hoestbui kreeg. Die man droeg dikke handschoenen en met een tang dompelde hij stuk voor stuk de lepels en vorken in het ko-

kende goedje. Met een borstel veegde hij ze nadien glad en legde ze op een doek te drogen. In de late namiddag werden de lepels en vorken als nieuw terug thuis bezorgd. In plaats van met gouden lepels aten wij met zilveren, al was het maar voor korte tijd. De vertinner is voor altijd uit het straatbeeld verdwenen... samen met het tinnen bestek.

Het kaarkot

Het kaarkot van de meulder was ons toevluchtsoord. In de vakantie op regenachtige dagen kropen de kinderen van de “Muilenhoek” (Molenhoek) in dat kot. Gezeten op de “meulder” zijn kar speelden wij met de kaarten, niet voor geld maar voor “belekes”: prentjes van “coureurs”. Die foto's sneden we uit de gazet en een goeie ruilden we soms voor drie minder goeie om in te zetten als we verloren. De beste renners in mijn kindertijd waren Poeske Scherens, Rik Van Steenberg, Jan Aerts, den Hamerlincks, Denis Verschueren, Romain en Silveer Maes, Briek Schotte. Waar is de tijd!

Maria Houben.

De Poemp gedenkt genegen

Juul Naulaerts, ° Wiekevorst 09.10.1926, + 29.08.2012

Juul was een echte Vlaming, trouw Poemplid en overtuigd Davidsfondser.

Alfons Verrelst, ° Nijlen 07.02.1927, + Lier 22.07.2012

Fons was een trouw vriend en medewerker van De Poemp. Met zijn gedegen kennis van “het steentje” werkte hij o.m. mee aan ons project “Schitterend Geslepen”. Jammer dat hij de restauratie van Slijperij Lieckens niet kon beleven...

Mil Mylemans, ° Heist-op-den-Berg 21.01.1942, + Lier 21.09.2012

Lid van De Poemp en andere verenigingen.

Rosa Faes, ° Nijlen 19.12.1944, + Nijlen 22.10.2012.

Rosa was één van de Poempisten van wie we dit jaar afscheid moesten nemen.

Marcel Wuyts, ° Nijlen 13.01.1933, + Lier 06.11.2012.

Marcel, voormalig CM-bediende, was een trouw Poemplezer en gediensstig vriend.

De Poemp zal al deze goede mensen genegen blijven gedenken!

Louis Lenaerts, pionier van de Kempense diamantnijverheid

1980: De wegwijnende Nijlense diamantnijverheid ging in een steeds sneller tempo bergafwaarts en dreigde volledig te verdwijnen uit ons dorp. Door de mannen van De Poemp, die dat jaar was opgericht, werd deze afgang met vertwijfeling en spijt gevolgd. In 1984 nam de heemkring zich voor dit stukje schitterend verleden niet verloren te laten gaan. Er volgde een intense zoektocht naar de geschiedenis van deze Nijlense nijverheid.

Het resultaat van dat speurwerk, de opgang en neergang, werd in de nummers 18 tot en met 24 van De Poemp gepubliceerd onder de titel “Diamant een schitterend verhaal”.

Wij dachten dat wij dit opzoekingswerk, met de mogelijkheden die toen nog voorhanden waren, zo zorgvuldig en zo compleet mogelijk hadden gedaan. Totdat wij in oktober 2010 het driemaandelijks heemkundig tijdschrift van de gemeente Meerhout ter inzage kregen: Het Meerhouts Patrimonium. Dat blad werd ons bezorgd door Willy Put uit Bevel (vriend aan huis bij Lenaerts). Daarin lasen wij tot onze grote verbazing in een bijdrage van de hand van Jos Mertens het volgende:

In 1911 besliste ene Louis Lenaerts geboren in Nijlen in 1886 om een diamantslijperij te bouwen in Meerhout. Hierna volgt een stukje geschiedenis uit het leven van Louis Lenaerts bij de Nijlenaars best gekend als “den Boot”. Hoe verwonderlijk ook, deze geschiedenis is door slechts weinigen van zijn generatiegenoten gekend. Louis ging op jeugdige leeftijd studeren in Lier. Waar hij zijn diploma middelbaar onderwijs in de Franse taal behaalde. Daarna deed hij wat de meeste jonge mensen in Nijlen deden, de stiel van diamantslijper leren. Hij

Foto Louis Lenaerts
op zijn "entrepreneurskaart".

kreeg een uitmuntende opleiding bij de firma Cassiers in Grobbendonk. Tijdens een algemene staking kwam hij via de socialistische vakbond in contact met een zekere De Raedt, een zeer bekwaam diamantwerkgever in Antwerpen. Louis, die zeer talentrijk was, had al vlug de stiel en vooral het briljanteren onder de knie. Daardoor werden hem uitzonderlijk grote stenen toevertrouwd, wat zeer winstgevend was. Zijn zoon René noemde hem de eerste “briljandeur” (briljantslijper) van Nijlen. (Dit feit werd reeds vermeld in één van de bijdrages “Diamant een schitterend verhaal”. In 1910 trad hij in het huwelijk met de twee jaar jongere Emma Leysen eveneens uit Nijlen. Dat jaar was hij reeds acht jaar aan het werk en hij besloot dan als zelfstandige wat te ondernemen: een diamantslijperij bouwen en uitbaten

in Meerhout. Waarom in Meerhout? De juiste beweegredenen zullen wij waarschijnlijk nooit weten. Misschien omdat er in Nijlen reeds een tiental slijperijen gebouwd waren. De trend in de nijverheid was bovendien om zich steeds verder van de diamantstad Antwerpen te vestigen. Pionierswerk verrichten was voor Louis een nieuwe uitdaging.

In Meerhout waren destijds geen slijpers. Ze moesten dus worden opgeleid. Inwijking was dan ook noodzakelijk. Hij zal zeker wel enkele stielmannen uit Nijlen of Antwerpen meegebracht hebben. Zeker is dat zijn halfbroer Eugeen Witvrouwen met hem mee naar Meerhout kwam om de slijperij in te werken. In 1911 kocht hij van de familie Homans – Schaeken een stuk bouwland langs de Grote Nete en bouwde er een diamantslijperij met 24 werkplaatsen. De molens en andere benodigdheden kocht hij tweedehands bij Goldmunz, een bekende familie diamantbewerkers. Voor het aandrijven van de slijpmolens kocht hij op de wereldtentoonstelling van 1910 een supermoderne gasmotor met groot vliegwiel bij de firma Thomasen in Arnhem. Het gas dat nodig was voor het aandrijven van de motor en de productie van de elektriciteit die nodig was voor de verlichting, werd zelf geproduceerd. Daarvoor had hij een gasproductie-eenheid geïnstalleerd met een grote opslagruimte voor steenkool, de brandstof voor de gasproductie. De vergunningsaanvraag voor het installeren van deze motor werd door het college van burgemeester en schepenen op 15 mei 1911 goedgekeurd. Op 17 maart 1911 vestigden de jonggehuwden zich in Meerhout. Zij huurden een woning

in afwachting van een definitieve vestiging.

In september van dat jaar werd de fabriek opgestart. Of de fabriek een volledige bezetting heeft gekend is niet geweten. Begin 1913 sloeg het noodlot toe: Louis werd zwaar ziek en kon het werk niet meer aan. Het gezin moest zijn toekomstromen opbergen en verliet Meerhout in maart 1913. Het vestigde zich opnieuw, in de hoop op een spoedig herstel, in Nijlen in de nabijheid van de familie. Na een lange herstelperiode keerde hij terug naar Meerhout om het heropstarten van het bedrijf voor te bereiden. Hij vond het terug in een erbarmelijke toestand; vandalen hadden hun werk gedaan. Ontmoedigd gaf hij zijn Meerhoutse droom op. Het feit dat 1913 een crisisjaar was vlak voor de Eerste Wereldoorlog zal wel doorslaggevend geweest zijn. De molens werden uitgebroken en samen met de gasmotor en alle andere uitrusting naar Nijlen gebracht en in een schuur opgeslagen. In juni 1913 besliste hij om de fabriek in Meerhout te verkopen aan Franciscus De Groof, veekoopman, die het gebouw later ombouwde tot 4 woningen. Buurtbewoners noemden het gebouw “de slijperij” zonder te weten van zijn voorgeschiedenis. Tot daar het “Meerhouts Patrimonium” over de familie Louis Lenaerts–Leysen uit Nijlen.

Met dit verhaal is de geschiedenis Louis Lenaerts en diamant nog helemaal niet ten einde. Wat nu volgt is een moeizame poging om de rol te beschrijven die deze merkwaardige pionier na zijn mislukt project in Meerhout nog in de Nijlense diamantnijverheid gespeeld heeft. Directe getuigen over hem zijn niet meer te vinden en de weinige nog in leven zijnde mensen die hem gekend hebben, waren blijkbaar niet op de hoogte van dat avontuur in Meerhout. Zelfs zijn zoon René bewaarde daarover liefst het stilzwijgen. Dat Louis wel een bijzonder ondernemend en hardnekkig iemand was, bewijst zijn verdere

Slijperij Louis Lenaerts, alias Boot, in juni 2012.

rol in het Nijlense diamantgebeuren. Omdat in 1914 de oorlog uitbrak, viel de diamantnijverheid tot omzeggens 1918 helemaal stil. Van uitbreiding kon toen geen sprake zijn. In 1919 echter was het wel zover. Louis begon dat jaar met de bouw van een nieuwe slijperij op de Bevelsesteenweg nr 8. Die fabriek kreeg 2 afdelingen: een van 23 molens en een van 27 molens, plus een opslagplaats voor kolen voor de gasproductie. De gasmotor en de uitrusting van Meerhout werden in de nieuwe fabriek gebruikt. Volgens zoon René, die de gasmotor nog jaren onderhield, werkte die als een klok: nooit problemen en altijd even nauwkeurig. De eerste stoker was iemand uit een Nijlense Roevens familie. Hierbij aansluitend wil ik toch een kleine berekening maken om duidelijk te maken hoe belangrijk en ingrijpend de diamantnijverheid in de Nijlense samenleving toen was. In 1919 beschikte Nijlen over een 15-tal slijperijen. Die boden ieder afzonderlijk plaats aan minstens 20 à 25 slijpers plus de nodige verstelsters. Omdat er toen nog niet mechanisch geslepen werd, was er per 2 of 3 slijpers een verstelster nodig. Verstelsters, zoals de naam aanduidt, waren vrouwen. Een ruwe schatting zegt ons dat er in 1920 tussen de

350 en de 400 mensen het steentje bewerkten. Dit op een inwonersaantal van 1902 mannen en 1745 vrouwen, samen 3647 inwoners. Deze cijfers tonen welke plaats de diamantbewerking innam in het toenmalige Nijlen. Het bouwen van een nieuwe fabriek met nog eens 50 werkplaatsen was wel een risicovolle onderneming. Of de grote slijperij van Louis Lenaerts ook rendabel is geworden, kan niemand bevestigen. Vermoedelijk heeft de fabriek in de gouden jaren 1920-1929 een volledige bezetting gekend en beleefde ook hij gouden tijden, want hij kon zich als eerste in Nijlen eigenaar noemen van een auto, wat wel enig opzien baarde in het dorp. De Algemene Diamantwerkersbond, die in de vooroorlogse jaren moeizaam probeerde leden te winnen in het overwegend katholieke Nijlen, vond in den Boot een fervente aanhanger. Zijn debatten met de burens (debatteren was zijn lang leven) met o.a. Denis Lieckens (van de gerde, slijpersbaas), met Wies en Jan De Doncker, met Eugeen Witvrouwen (Boot zijn halfbroer), Etienne Peeters (winkelier), Louis Van Rompaey (van Mandes Lores, beenhouwer en cafébaas) en waarschijnlijk nog met andere burens, waren legendarisch. Zijn rechtlijnigheid in elk debat, over

gelijk welk onderwerp, bracht vaak zijn mededebaters tot wanhoop. Deze gesprekken hadden meestal plaats in of aan de “brak”, het schuilhuisje voor de dienstdoende bareelwachter gelegen aan de hoek Spoorweglei – Bevelsesteenweg. In de dertiger jaren was die bareelwachter meestal Nijlenaar Denis Bouwen.

In het gezin Lenaerts- Leysen werden 5 kinderen geboren: Jef, Frans, Eugene, Julia en René. Meer dan eens sloeg het ongeluk toe en de familie moest heel wat leed verwerken. Jef (geboren in Meerhout in 1911), de oudste zoon, die wielrenner was, stierf op jeugdige leeftijd aan een splende ziekte. Frans (geboren in 1915 in Nijlen), de tweede zoon, behaalde het diploma van dokter in de geneeskunde en woonde in Schaarbeek. Tijdens de oorlog werd hij in 1942 lid van het verzet. Tijdens het uitvoeren van een opdracht in 1943 werd de groep waartoe hij behoorde verrast door een Duitse patrouille en zwaar gewond gevangen genomen. Tien dagen later werd hij door de Duitsers gefusilleerd.

De 50 molens tellende slijperij die Louis had gebouwd, had het vanaf 1930 steeds moeilijk om rendabel te zijn door de bouw van de vele kleine fabriekjes. Na het stilleggen van de nijverheid in 1940-45 werd de fabriek na de oorlog heropgestart, echter met beperkt succes. De grote fabrieken hadden steeds minder en minder aantrekkingskracht bij de slijpers. Toch kende de fabriek van den Boot steeds een gedeeltelijke bezetting, en dit tot zijn overlijden in 1965 op 79-jarige leeftijd. Vanaf dan werd de zorg voor de slijperij aan zijn jongste zoon René toevertrouwd, met wie hij de laatste jaren voor zijn overlijden samenleefde. Helaas werd de fabriek met zijn uitzonderlijke industriële uitrusting door René gekoesterd en voor iedereen afgesloten. Ook een gesprek over de pioniersrol van zijn vader ging hij altijd uit de weg. René overleed in 2010. Tot dan bleef de fabriek met zijn hele hebben en houden onaangeroerd.

Wat er nu met dit historische gebouw gaat gebeuren interesseert wellicht talrijke oud-diamantbewerkers. Ligt

hier misschien een unieke kans om een stuk van het oude slijpersalaam te verwerven en het aan het project “Schitterend Geslepen“ toe te voegen? Het zou zeker de slijperij Lieckens, die voorbestemd is om het Nijlense diamantverleden levendig te houden, helpen om als toeristisch ankerpunt completer te worden.

De zoektocht naar de levenswandel van Louis Boot, één van de markantste persoonlijkheden uit het Nijlense diamantverleden, werd een boeiende ontdekkingstocht. Maar het staat vast dat zijn portret verre van volledig is. Wie meer over hem weet, kan altijd bij De Poemp terecht.

Deze bijdrage kon slechts geschreven worden dank zij de onontbeerlijke hulp van Willy Put uit Bevel - August Vranckx - Amanda Faes - Eddy Faes en Ronne Dieltjens.

Hartelijk dank aan Fons Lenaerts voor zijn interesse en zijn bijzondere medewerking.

Hypoliet Budts.

Het Lek van De Poemp

Lezer **Staf Vercammen** signaleerde ons een foutje in Poemp 74 p.11: De jeugd uit het straatje van toen. Op de achtergrond zien we niet de school van de Kerkeblokken, wel de vroegere diamantslijperij Claes. Op de linkerzijde zien we huizen van de Jan Eduard Claeslaan; het hoge gebouwtje is de nog bestaande elektriciteitscabine. De slijperij is in de jaren 60 door Tonia Claes (gedeeltelijk) ter beschikking gesteld van de Kajotters. Zij bleven er tot een eind in de zeventiger jaren. Fons Lenaerts en later Staf Vercammen waren in die tijd hoofdleder van een tot zo'n 300 leden uitgegroeide KAJ. Nog later zou het Rode Kruis er tot de afbraak van het gebouw onderdak krijgen. Bedankt voor de tip, Staf!

Ons aller **Hypoliet Budts** vond nog een paar “lekjes” in de opsomming van de trouwe dames aan het kapelleke in de Kapellebaan (Poemp 74, p. 14). Wij herkennen hier, van links naar rechts, Melanie Heylen (en niet José Heylen), Liza Vercammen, Virginie Peeters, José Heylen (en niet Melanie Heylen), Natalie Verhaegen, Mathilde Van Nuffelen en Simonne Goormans. Zo, daarmee is recht geschied. Dank u, Poliet!

De centrale motor van Slijperij Boot

De tijd doet onherroepelijk zijn werk. Zeker, hij zorgt voor het perspectief dat de snijkant van gebeurtenissen wat afzoet, zoals meneer De Deyne al schreef in “Losse Flodders”. Maar hij knaagt ook, beetje bij beetje, aan mensen en dingen tot zij in de nevelen van de geschiedenis verdwijnen. Soms echter komen verdwenen gewaande dingen-van-toen plots weer opdagen. Dat kan ons blij of droef stemmen, maar het is altijd interessant. En dus hebben wij het in De Poemp af en toe over dingen die aan “de tand des tijds” ontsnapten. Of net niet.

Begin juni 2012 kregen wij van Jeroen Janssens, coördinator van de Erfgoedcel Kempens Karakter, het bericht dat de Slijperij Lenaerts (jawel, de slijperij van den Boot) afgebroken werd. En of wij nog enkele foto's konden maken voor het te laat was? Nu vermoedde De Poemp al lang dat deze slijperij schatten verborg. Wij hadden hiertoe echter nooit toegang kunnen krijgen. “Helaas, de fabriek met zijn uitzonderlijke industriële uitrusting werd door René Lenaerts gekoesterd en voor iedereen afgesloten,” schrijft Hypoliet Budts nog in dit nummer.

De volgende dag reeds, een zaterdag, ben ik gewapend met mijn ca-

mera onaangekondigd naar slijperij Lenaerts gereden. Het kostte mij heel wat moeite om de aanwezige oud-ijzermarchand te overtuigen de heemkundige kring toelating te geven om (heel even maar!) een paar foto's te maken voor het nageslacht. Bij het betreden van de machinekamer werd mij duidelijk waarom geen potentekijkers geduld werden. De grote gas- of dieselmotor van de centrale aandrijfwas werd zeker tientallen jaren niet meer “gekoesterd” en stak onder een laag stof en vet. Meteen wist ik : een zo zeldzame motor mag niet als oud ijzer verdwijnen. Waarom hem niet in ons Nijlens diamantmuseum een plaats geven?

Na een eerste, snelle onderhandeling met de oud-ijzermarchand stuurde ik nog dezelfde voormiddag een e-berichtje aan het schepencollege met het verzoek de motor aan te kopen (Eventueel wou de heemkring voor de helft tussenkomen in de aankoop). Mijn verzoek viel in goede aarde. De gemeente heeft de motor aangekocht. Bedoeling is in samenwerking met het Githo een restauratie uit te voeren. Ondertussen hebben wij contact

opgenomen met de “Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie”. Zij vertelde ons onder meer dat in Vlaanderen een gasmotor zeldzamer is dan een stoommachine. Zij informeerden bij hun Britse collegae van het “Anson Engine Museum”. Verder konden wij via Alfons Lenaerts onder meer een interessante offerte inzien “ voor de levering van een motor en gazogene(*)van 20 pk aan den Heer Leenaerts, Diamants Nylen”, gedaateerd op 16 augustus 1910...

Wij komen in een volgend nummer graag terug op dit project. Zeker is dat wij de gasmotor (of is het een diesel?) van de onverbidde lijke tand des tijds gered hebben!

Walter Caethoven.

(*) Gazogène: vergasser, uitgevonden in de 19de eeuw. Is een apparaat dat toelaat brandstofgas te produceren van vaste brandstoffen, zoals hout en kolen. Het toestel is eenvoudig te maken en werd onder meer gebruikt in onze eerste slijperijen en ook wel tijdens de Tweede Wereldoorlog bij gebrek aan gewone brandstof. (Wikipedia).

Foto : machinekamer slijperij Boot

De Grote Gasthuishoeve of het Goed ter Clusen

De Grote Gasthuishoeve te Kessel - Aquarel Marc Verreydt

Verscholen in een mooie, groene omgeving, ver van alle drukte, ligt de Grote Gasthuishoeve, droomverloren ten oosten van het Kesselhof, ten zuiden van de haast voorhistorische kasseiweg op de Bogaertsheide, achter een bebost gebied op enkele honderden meters van de Grote Nete. De vroegere landerijen, of toch een deel ervan, lagen ingesloten tussen twee wegen die naar de Grote Nete leidden, de Zak- en de Klokkewielstraat, namen die haast volledig uit het collectief geheugen verdwenen zijn.. Ouderen herinneren zich nog heel goed die laatste weg, die leidde naar een heel druk bezochte zwemplaats in de Nete juist naast het park van Kesselhof.

Bij toeval vonden we de oudere naam van deze hoeve, n.l. het goed ter Clusen. Een spoor vindt men terug in een schattingsverslag van de goederen van het aan de overkant van de Nete gelegen Gestelhof, waarin alle percelen bij naam genoemd worden. Ook in een percelenplan van de hoeve, bewaard in het archief van het O.C.M.W. van

Lier komen dezelfde namen van de straten, velden en beemden voor, zelfs die van de in de buurt gelegen Kleine Gasthuishoeve. Het schattingsverslag werd opgemaakt in 1647 door Franciscus van Herle, een onmisbaar man, een duivel-doet-al in de Kesselse gemeenschap. Hij was koster, onderwijzer, klerk, notaris en... cafébaas (1). In de opsomming

van de goederen van het Gestelhof ondertekende hij het verslag als secretaris van het kasteel, dat in die tijd toebehoorde aan de *vrouwe gravinne van Grimberghen ende haere kinderen*.

Tussen 1409 en 1419 wordt de hoeve vermeld als *tgoet geh(eten) ter clusen te Kessele hem streckende tot aen de nete tegen over thoff van Ghestele*. Ook gedurende volgende eeuwen duikt de naam geregeld op, met bijkomende verwijzingen, zoals gelegen *aen die Bogartsche heyde of te Kessele tegenover thoff van Ghestele*, enz.

In het archief van het Sint-Elisabethgasthuis (O.C.M.W. Lier) wordt in een Lierse schepenakte van 2 augustus 1506 vermeld, dat op een zeker goed *tot Kessele geleghen geheten ter Cluyse een zister rogge (346 l) erfelijk geschonken wordt aan Kateleyne Ardennekens, vrouwe van st Lysbetten Gasthuys tot behoef van het gasthuys*. Een jaar daarop schonk Jan Jonchout, priester, het goed ter Cluysen 6 bunder land en 9 vierendelen beemd gelegen *te Kessele tegenover thoff van Ghestele*, als gevolmachtigde van het gasthuis in erfelijke rechten aan Michel Rommens en Margareten Verberckt. Waarom en waarvoor de hoeve 'geschonken' werd, is niet duidelijk.

Haast twee eeuwen later, in 1695 werd de hoeve gekocht door Carel de Bree, een Antwerpse koopman, die ze in 1697 opnieuw aan de Lierse gasthuiszusters schonk. De hoeve besloeg toen een oppervlakte van 10 bunder of ongeveer 13 ha. De voorwaarde die aan de schenking verbonden was, luidde dat ten

De Grote Gasthuishoeve te Kessel

eeuwigen dage ter intentie van de schenker de zusters een zieke in het gasthuis moesten onderhouden. Als tweede voorwaarde werd gesteld dat op de verjaring van zijn sterfdag een mis voor zijn zielenrust moest opgedragen worden. [2] Zou de nobele weldoener die schenking met een bijbedoeling hebben gegeven? Een nichtje van hem was kloosterzuster in Lier. Wat als Karel ooit 'ziek en zuchtig' zou worden?

Een pachter die in het bovenvermelde schattingsverslag voorkomt, luisterde naar de pittige naam Jan Felbiers. (2) In de opsomming van de goederen en de waarde ervan worden naast de boerderij, stal, schuur ende hovenbuere (bakhuis), ook de percelen land, die ingesloten waren door de twee bovenvermelde wegen vermeld. Twee naast elkaar gelegen velden werden de Groote en de Cleyne cluse genoemd, waarvan de naam van de hoeve werd

afgeleid. Na de verkoop van de hoeve in 1695 ging de oorspronkelijke naam verloren en werd ze in de volksmond de Gasthuishoeve. In de 18de eeuw duiken nog andere namen op zoals het Emanshuis, Emaushuis, de Emmaüs- en de Eemshoeve. Deze namen verwijzen naar een en dezelfde persoon, vermoedelijk de naam van een huurder.

Maar wat betekent die vreemde naam: het goed ter Clusen? Daarop komen wij in de volgende Poemp terug!

Frans Lens.

(1) Vermeiren, A. O. Het gasthuis van Lier, 1927, p76. De Bree heet hier De Bru.

(2) Felbiers: een rare naam, die volgens het Woordenboek van de Familienamen in België en Noord-Frankrijk (F. De Brabandere) verklaard wordt als naam voor een brouwer of drinker van straf bier. Schol!

Foto: Ossenspan voor de Grote Gasthuishoeve tijdens Wereldoorlog I

Hoe het plaatselijke Steun-Comiteit de oorlogsnood lenigde

Vrouwen aan het werk in het lokaal van het Nijlense Hulp- en Voedingscomiteit, circa 1915. (Foto Rijksarchief Antwerpen).

Het Comiteit vestigde zijn bureau in het door meester Lambrechts verlaten burgershuis; hij was naar het neutrale Nederland gevlucht. Ondanks de dringende aanmaningen van de gemeente om naar Nijlen terug te keren, verkoos hij in Nederland te blijven. Daar gaf hij les aan kinderen van Belgische vluchtelingen. Het magazijn van het Comiteit was ondergebracht in het burgershuis van bakker Dom. Tenslotte was er nog de werkplaats, waar vooral de school- en volksoep bereid en uitgedeeld werden. Misschien lukt het ons nog om deze drie plaatsen te lokaliseren. Meer dan waarschijnlijk waren ze centraal en niet al te ver van elkaar gelegen.

De hulp en bijstand evolueerden tijdens de oorlogsjaren. De hulpbehoevenden lijken ingedeeld te zijn geweest in groepen A, B en C, wat misschien duidde op onderscheiden soorten hulp of categorieën van hulpbehoevenden. Er zijn verschillende doelgroepen, waarvan we nog een onvolledige opsomming vinden in het kastoestandsverslag van 16 augustus 1918. Pakjes werden verzonden naar Nijlense krijgsgevangenen in Duitsland. Teringlijders werden eveneens geholpen. En vergeten we de 223 Fransen niet en de vluchtelingen uit Kessel.

Waaruit bestond de verstrekte hulp? We kennen reeds de broodbedeling, waarvoor bloem, meel en zemelen aan de plaatselijke bakkers werden geleverd. Verder:

aardappelen
melk, aan kinderen, zuigelingen en zieken (met doktersattest)
schoolgerief (uitzonderlijk)
schoolsoep; volksoep mits kleine bijdrage

2014-18
100 jaar Grote Oorlog

rijstap aan de moeders (in 1917) soms een volledig maal kolen voor koken en verwarming klompen, schoenen, kleding, dek-sel (= Nijlens : dekens, eiderdons, kussens) flanel
Zoals reeds gezegd, vermeldt mees-ter Nelis ook nog spek, vet, zwarte bonen, kunsthoning en suiker.

Heel normaal dat aan een landelijke bevolking zaden voor de moestuin, chemische meststoffen en guano werden geleverd, zodat ze volgende groenten zelf konden kweken : selder, savooien, rode wortelen, raapkool, krulkool, sjalotten en erwten.

Landbouwtelling

Het Comiteit deed elk jaar een land-bouwtelling op formulieren van het Provinciaal Comiteit – misschien ook verplicht door de bezetter. Spij-tig genoeg vergat men het jaartal te vermelden. Voor één der oorlogsjaren vinden we volgende notities :

- 185 namen van landbouwers, die 1.224 personen vertegenwoordigen
- 79 paarden
- 799 stuks vee
- opbrengst wintertarwe 8.570 kg
- opbrengst rogge 291.540 kg
- opbrengst haver 41.504 kg

Van de opbrengst van de graanpro-ducten werd in de telling telkens een deel afgetrokken, gereserveerd voor het plaatselijk Comiteit. Vele kilogrammen dienden ook bewaard als zaaigoed.

Zoals reeds opgemerkt, zorgde de gemeente voor de subsidies uit eigen middelen, of uit fondsen van het Pro-

vinciaal Comiteit van Antwerpen.

Uit de verslagen van de gemeente-raad en het schepencollege leerden we dat de gemeente regelmatig geld diende te lenen voor eigen uitgaven en voor de subsidiëring van het Comiteit – sommen van 5.000 tot 10.000 frank en meer tegen 4 % interest bij het Gemeentekrediet.

De families Engels en Van Camp in het Comiteit

De briefwisseling tussen het plaatse-lijke Comiteit en het gemeentebestuur werd meestal gevoerd door de beide secretarissen, Lucien Engels en Louis Gommaar Van Camp. Ze waren ze-ker bevriend.

In 1916 werd Lucien in een rapport de ijverige spil van het Comiteit ge-noemd. Hij was secretaris, beheerde de opslagplaats met de voorraden en was verantwoordelijk voor de voed-selbedeling. Uit enkele getuigenissen over zijn privé leven weten we dat Lucien Engels sociaal was en mensen in nood persoonlijk met raad en daad bijstond. Bij het Comiteit zal hij ook wel begripvol en gul geweest zijn.

Ook Gustaaf Engels (°1869), mijn grootvader, heeft zich ingezet voor de goede zaak, alhoewel hij naar eigen zeggen daarvoor eigenlijk geen tijd had, vermits hij druk bezig was als provinciaal technisch conducteur. Maar de pastoor drong zo dikwijls en zo fel aan dat hij uiteindelijk toegaf. Gustaaf was verantwoordelijk voor de boekhouding van de volkssoep, schoolmaaltijden, brandstof en aan-vullende rantsoenen. Het is moeilijk te zeggen wanneer hij die taken ver-vuld heeft; pas begin juli 1918 werd

hij voor de eerste maal in het dossier vermeld.

Of de leden van het bestuur vergoed werden voor hun werk en kosten betwijfel ik, vermits hiervan geen spoor te vinden is en zij als “notabe-len” onder de goed-verdieners mogen gerekend worden. De arbeidsters en arbeiders werden wel betaald, maar konden blijkbaar kiezen zich te laten vergoeden, geheel of gedeeltelijk, in natura, zoals koffie, Hollands brood of een stuk spek.

Controleurs

De controleurs van het Comiteit waren mensen van het vak. Ze deden hun werk voortreffelijk, gedetailleerd en pijnlijk nauwkeurig. Ze onderzochten de individuele gevallen, gaven orders en deden bijstellingen. Ze zagen erop toe dat de voorschriften van het Nati-onaal en Provinciaal Comiteit streng werden nageleefd. Ze controleerden de boekhouding, het kasboek, do-cumenten en de inhoud van de kas. Hun rapporten waren meestal in het Frans opgesteld, behalve die van Fr. Van Craen, afgevaardigd toezichter en beheerder van het plaatselijke Comiteit van Nijlen, die meestal de streektaal gebruikte.

Van de bezettende macht schijnt men weinig last te hebben gehad, behalve in januari 1918, toen de Duitsers de Nijlense melkleveranciers verboden melk aan het Comiteit te leveren en deze voor zichzelf opeisten. Dat was flagrant tegen alle afgesloten over-eenkomsten. De heer Franck van het Antwerpse Comiteit kwam tussen en het probleem was van de baan.

Op 15 februari 1918 werden op Duits bevel de scholen gesloten voor zes weken aangezien er roodvonk vast-gesteld was. Geen school, dus ook geen schoolsoep. Op 10 november 1918 – één dag voor de wapenstil-stand – heerste griep en werd de dop, het stempelen der werklozen, op verzoek van dokter De Peuter 15

dagen uitgesteld.

Met voldoening, en ja, ook met fierheid kunnen we vaststellen dat niet minder dan 5 leden van de familie Engels - Van Camp zich hebben ingezet voor de vele behoeftigen in hun dorp tijdens de Duitse bezetting van 1914-1918 :

Lucien en Gustaaf Engels, leden van het Bestuur van het Comité Louis Gommaar Van Camp, de gemeentesecretaris en tenslotte de juffrouwen Marie en Celine Van Camp (mijn moeder), dochters van de gemeentesecretaris, die aanwezig waren op de vergadering in maart - april 1915, toen gepeild werd naar de behoeften van de inwoners van Nijlen. Beiden waren immers bij het hernemen van de lessen op 1 december 1914 in de gemeenteschool van Nijlen aangesteld door het schepencollege in vervanging van de hulponderwijzers Lambrechts (in Nederland) en Boons ("bij het leger verblijvend"). Moeder Celine, niet vervaard voor de bezetter, had aan de "occupant", lees de Pruisen, tussenkomst gevraagd voor deugdelijk onderkomen voor de Franse weggevoerden. Zij was toen bediende van de gemeente.

Tenslotte hoop ik me niet te vergissen, wanneer ik beweert tante Marie herkend te hebben op de foto met de potten en pannen, in de zittende dame, gans achteraan, die kennelijk iets noteert. De drie in deze reeks gepubliceerde foto's tonen ons het soeplokaal van het Comité. Ze werden gevonden in het Antwerps Rijksarchief.

Octaaf Engels.

De laatste Poemp van 2012

Op de drempel van 2013 moeten wij onze abonnees vragen hun lidgeld voor het nieuwe jaar te storten. Daar toe wordt een afzonderlijk stortingsformulier bij deze Poemp gevoegd. Voor amper 7 Euro bent u weer een heel jaar "bij De Poemp"! (Uiteraard blijven wij ons tijdschrift gratis uitwisselen met dat van bevriende heemkringen.) Alvast bedankt voor uw lezerstrouw. Wie vragen heeft over abonnementen kan altijd terecht bij Jos Thys (03.411.21.98) of Walter Caethoven (03.481.85.70).

Nieuwjaar 2013

De tijd vliegt snel, gebruik hem wel! Als wij dit schrijven, is andermaal bijna een jaar voorbij. Maar er komt, ondanks soms sombere vooruitzichten, een nieuw jaar. En elk nieuw jaar brengt kansen om gelukkig(er) te zijn. Om het beter te doen waar wij in het oude jaar faalden. Blijf dus poempen! Laten wij, lieve lezeres en beste lezer, de goede dingen uit het verleden koesteren en met open oog en hart de nieuwe dagen die ons gegund worden tegemoet treden. "De mannen van De Poemp" wensen u genegen een gelukkig en gezond 2013 toe!

Pastoor Sonnemans met pensioen

Wij schreven het al in Poemp 65 : op 4 april 2010 was Tjeu Sonnemans precies een halve eeuw pastoor te Nijlen. Ondertussen ging hij in september 2012 met pensioen. "Als ik uit Nijlen wegga, ga ik dood!" zei hij ons in 2010. Graag hadden wij met hem over dat pensioen, maar vooral over de voorafgaande halve

eeuw gepraat. Hij vond dat nog wat (te) vroeg, moest nog een en ander verwerken. De Poemp heeft begrip voor dat standpunt en wacht op een open babbel!

De Grote Oorlog

14-18 gaat ook in onze gemeente uitgebreid herdacht worden, zo schreven wij al in vorige Poemp. In de agenda van de Cultuurraad vonden wij volgende planning voor september 2014 in en rond het fort van Kessel :

- een muzikale activiteit
- verschillende tentoonstellingen, o.a. in samenwerking met de academie
- sfeerrondleidingen met projecties, theater...
- samenwerking met de scholen
- opvoering van de monoloog "Het Vaderland moest groter zijn"
- filmvoorstellingen
- lezingen
- kinderactiviteiten

Op 4 oktober 2014 komt tenslotte nog een visueel spektakel over de val van het fort. Wie op een of andere manier wil meewerken aan dit uitgebreid programma, kan nog terecht op de gemeentelijke cultuurdienst.

Ontvangstpaviljoen Slijperij Lieckens en restauratie slijperij

Wat wij in ons vorige nummer nog in de toekomstige tijd moesten schrijven, is ondertussen werkelijkheid. Het ontvangstpaviljoen naast Slijperij Lieckens in de Spoorweglei staat al een eind "boven de grond". Als alles goed zit, zullen de werken voltooid zijn in de zomer van 2013. Meteen wordt er al luidop gedacht het gebouw (plechtig?) open te stellen ter gelegenheid van de Open Monumentendag van zondag 8 september 2013. Het andere luik van het project, de restauratie van Slijperij Lieckens, komt ook vlot. Bij het ter perse gaan van deze Poemp vernemen wij dat minister Geert Bourgeois de restauratiepremie toekeende. Prachtig! Uiteraard houden wij onze lezers op de hoogte!

Een foto zegt veel...

maar niet alles.

De Studentenbond

Er was een foto tevoorschijn gekomen waarop enkele tientallen studenten van "Die Kempenpoorte", de studentenbond van Nijlen, stonden. De foto is genomen in augustus 1952, toen de Studentenbond deelnam aan de welkomststoet voor de nieuwe pastoor Martin. De redactie van De Poemp vroeg mij iets te schrijven over de studentenbond en de Kempense Rodenbachbonden, de overkoepelende organisatie van de toen nog bestaande Kempense bonden (K.R.B).

Ik heb een poging ondernomen om daarop in te gaan, alhoewel ik die foto nu juist niet zo representatief vond voor onze jeugdbeweging. Naast een pastoor verwelkomen deden we nog andere, belangrijker dingen. De lezer zal deze, wat cynische, uitlating wel beter begrijpen als hij verder leest.

De studentenbond op deze foto is niet volledig (35 jongens in plaats van 65). Mijn generatie, geboren in 1938, was er niet bij, want in het Zwitserse Melchtal met de C.M.-veertienjarigen. Ik mis op die foto ook een aantal kerels die toch heel sterk hun stempel hebben gedrukt op

onze studentenwerking van de jaren vijftig. Zij maakten op ons, pubers, een felle indruk.

Staf, Willy en Cis

Ik noem bijvoorbeeld Staf Van Herck (+ kinderarts), een nooit geziene werkkraak, een doorzetter, zonder hem zou ons zelfgebouwd lokaal in de Koningsbaan er niet gestaan hebben, Willy Verrelst (historicus), wiens uitstralend idealisme, historische kennis en poëtische visie ons sterk bekoorden, en "DE" figuur, Francis Anthonis (advocaat) (nr. 7 op de foto is volgens mij niet Cis maar Jan). Francis was de inspirerende

adem en verbeeldingskracht van onze vereniging na de Tweede Wereldoorlog. Hij was ook de inspirator bij de stichting van de Kempense Rodenbachbonden (1954)

Oudste jeugdbeweging in Vlaanderen

Een beetje geschiedenis zou ik moeten schrijven daarover. Maar het is een geschiedenis van meer dan honderd jaar. Over de geschiedenis van de Vlaamse studentenbeweging bestaat, raar maar waar, heel weinig historische literatuur. Het belangrijkste werk is van prof. Louis Vos: "Bloei en ondergang van het A.K.V.S., Leuven 1982 (twee delen)" Maar dit werk behelst enkel de periode 1914-1935.

De oorsprong van onze studentenbeweging, de oudste jeugdbeweging in Vlaanderen, vinden we reeds in 1876 bij Albrecht Rodenbach. Ze was gegroeid uit een protestbeweging

Nummering foto Studentenbond 24 augustus 1952 : inhaling Pastoor Martin

1 Jef Hermans (van Charel gazet) 2 Jef Verbist (van maalter Verbist) 3 Jos Peeters (broer van Z.E.H. Marcel Peeters) 4 Rik Claes (van secretaris Mon Claes) 5 Staf Verhaegen (broer van René Verhaegen) 6 Bert Hendrickx (van Marie van 't Kromhout) 7 Cis Anthonis (van meester Anthonis) 8 Jan Brouwers (van Stans Gui) 9 Gerard Van Den Bogaert (van Gust Gazet) 10 Ludo Van Tendeloo (van Fonne Spek) 11 Marcel De Groot (van Frans De Groot) 12 Frans (broer van nr.17, broers van Maria Thys) 13 Pierre Heylen (van meester Heylen) 14 Flor Dieltjens (van bakker Pitto, Woeringenstraat) 15 Mandus Van Rompaey (van Louis van Mandes Lores) 16 Herman Engels (landmeter) 17 René Thys (zie nr. 12) 18 Staf Mertens (Woeringenstraat toen)	19 Jos Van de Vel (Gebrs. Van Raemdonckstraat) 20 Remi Peeters (Pater Spiritijn) 21 Sooi Op De Beeck (van maalter Louis Beek) 22 Louis Dieltjens van René Van de Diel) 23 Louis Dieltjens (van Fannie Matroos) 24 Rene Van Roie (uit de Spoorweglei) 25 Luc Anthonis (van meester Anthonis) 26 Ludo Van Camp (van meester Van Camp) 27 Hendrik Vandermeerschen (van dokter Vandermeerschen) 28 Michel Anthonis (van meester Anthonis) 29 Louis Thys (van gemeentebediende Juul Thys) 30 Herman Huybrechts (van Theresia Mercelis) 31 Paul Lieckens (van Denis van de gerde) 32 Jef Van Den Bogaert (van Gust gazet) 33 Constant Wellens (uit de Molenstraat) 34 Frans Kegelaers (uit de Kreitenbergstraat) 35 Guy Vandermeerschen (van dokter Vandermeerschen)

*Met dank aan Luc Heylen en Michel Anthonis
voor foto en identificatie!*

in 1874 tegen het verbod van de superior van het Klein Seminarie te Roeselare om tijdens een schoolfeest het "Lied der Vlaamse Zonen" te zingen. De tekst is van Rodenbach en de muziek van Johan De Stoop. De inspiratie haalde Rodenbach uit het boek van Hendrik Conscience "Kerels van Vlaanderen", waarin de stormvogels een nieuwe tijd voor Vlaanderen moesten inluiden met de uitroep: "Vliegt de Blauwvoet? Storm op zee!"

Aan de universiteit van Leuven werd dan door Rodenbach en Paul De Mont de protestbeweging met de naam "Blauwvoeterie" gesticht (1876). Ze wilden van de jeugd van Vlaanderen bewustere Vlamingen maken. Niet alleen hogeschoolstudenten, maar ook leerlingen van het middelbaar onderwijs traden toe. Één van de belangrijkste streefdoelen was het vernederlandsen van het onderwijs in Vlaanderen. Het hoger en middelbaar onderwijs waren toen in heel Vlaanderen nog in het Frans. Dat zou zo blijven tot de vernederlandsing van de

Albrecht Rodenbach

Gentse universiteit (1930) en tot de taalwetten op het onderwijs (1932). De meeste leraars die aan onze generatie lesgaven, hadden nog in het Frans gestudeerd (dat hoorde je soms). Onze generatie propageerde dan ook een actie om zuiver algemeen Nederlands te spreken. (De ABN-actie 1952).

Het Algemeen Katholiek Studentenverbond (A.K.V.S.)

Uit de Blauwvoeterie ontwikkelde zich dan, vooral dankzij de inzet van dr. Laporta (Lier), het Algemeen Vlaams Studentenverbond in 1903. Hun tijdschrift was "De Student". Overal in Vlaanderen werden studentenbonden opgericht. Ze gingen kamperen, deden aan natuurexploratie, hielden landdagen, lazen poëzie en organiseerden voordrachtsconcerten, studievergaderingen over godsdienst en Kerk, politiek, geschiedenis en wetenschap. Ze deden allerlei activiteiten om geld op te halen voor missionarissen en armenzorg. Zoals in andere jeugdbewegingen stond spelen centraal. Zangstonen en muziek spelen en beluisteren werden druk bijgewoond. Hogeschoolstudenten, zij waren de sterkte van de beweging, leerden de jongeren een kritische houding aannemen tegenover de wereld, de politiek, de godsdienst, het onderwijs, de Kerk enzovoort. >

De negentiende eeuw: katholiek en dus overwegend conservatief

Men kwam uit een negentiende eeuw gekenmerkt door een eng dogmatisch klerikalisme (onfeilbaarheid van de paus!) Van Vatileaks was nog geen sprake. Die kritische benadering was de Kerk niet welgevallig. Er kwam een harde reactie: op de tweede landdag te Brugge ontzegde de bisschop het A.K.V.S. het recht op heilige mis en sermoen.

Die houding van de Kerk zaaide verdeeldheid bij de studenten. Na de Eerste Wereldoorlog herleefde het A.K.V.S. onder impuls van Berten Pil, Dries Van Rompaey e.a. Hun tijdschrift was "De Blauwvoet". De onafhankelijkheid van het verbond werd nog sterker beklemtoond. Er deed zich in alle opzichten een sterke ontvoogdingsstrijd voor. In 1924 namen ze het Vlaams nationalisme als leidend beginsel. De Kerk reageerde met de stichting van het "Jeugdverbond Voor Katholieke Actie" (J.V.K.A.) en de oprichting van de Katholieke Studenten Actie (K.S.A.). In 1928 kwam de verordening van de paus dat alle katholieke acties onder het gezag van de geestelijkheid moesten staan. De directeurs van de colleges kregen het bevel dat hun leerlingen alleen van het J.V.K.A. lid mochten zijn. Een oorlogsverklaring?

De jaren '30:

tijden van grote verwarring

De zuigkracht van de Nieuwe Orde (ik zou liever spreken van de Nieuwe Wanorde) bracht een spijtige verdeeldheid in het A.K.V.S. Zowel het Verdinaso (Verbond van Diets Nationaal Solidarisme) als het V.N.V. (Vlaams Nationaal Verbond) ronselden jonge mensen voor hun jeugdgroepering. De pogingen van 1937 en 1938 van de Leuvense studenten en ook van seminaristen (jawel!) onder leiding van de Leuvense preases, Herman Wagemans, om opnieuw te verzamelen rond het "Rodenbachverbond" stootten op het NJET van de Kerk en ... mislukten.

Er was de grote crisis op economisch en politiek vlak, maar tevens begon

de twijfel aan de maatschappelijke en ethische orde. In heel wat Europese landen werd de democratie opgegeven. De Tweede Wereldoorlog naderde.

Ernest Van der Hallen (1898-1948)

Toch bleven er in de provincie Antwerpen nog 19 A.K.V.S.-bonden bij mekaar. Ze werden begeleid door de idealistische Lierse schrijver Ernest Van der Hallen. Met de moed der wanhoop en vurige bezieldeheid en vriendschap probeerde hij wat er overbleef van het A.K.V.S. zuiver en onafhankelijk te houden. Zo bleef er te Broechem een studentenbond bestaan, waarvan ook enkele Nijlense studenten deel uitmaakten, onder wie Louis en Michiel Eyskens (ooms van Cis Anthonis). Ze hebben dan te Nijlen een zelfstandige studentenbond opgericht met de naam "Die Kempenpoorte". Wij menen dat het in 1928 was.

Nijlen: A.K.V.S.-huis tot jeugdherberg.

Met de overgebleven A.K.V.S.-bonden nam Ernest Van der Hallen het initiatief om met de jongeren zelf een nieuw A.K.V.S.-huis te bouwen in Nijlen. Tientallen vrijwilligers bouwden in de Nijlense heide (Wijngaardberg) een nieuw tehuis (1933). We weten dat J.L. De Belder (1912-1981, één van de grootste Lierse dichters) en Werenfried van Straaten (later Norbertijn te Tongerlo, de "Spekater", stichter Oostprijesterhulp en van de Bouworde) als jonge kerels op de Nijlense bouwwerf hebben mee gemetst. Ze droegen een groene kiel en een gele halsdoek, een mogelijke verklaring voor het groen-geel van de naoorlogse uniformen van de Kempense Rodenbachbonden en andere sterk -Vlaamsvoelende jeugdbewegingen o.a. De Blauwvoetvendels. Na de oorlog werd dit huis eigendom van de Vlaamse Jeugdherbergcentrale.

Nijlen: een laatste hoogtepunt van het A.K.V.S.

Het is dan ook niet zo verwonderlijk

dat het avontuur van de nieuwe overkoepelende organisatie, de Kempense Rodenbachbonden, begon te Nijlen in de naoorlogse studentenbond. Hierbij zouden van 1952 - 1958 Cis Anthonis en van 1958 - 1966 ondergetekende een belangrijke rol spelen. Hierover later.

*Hugo Peeters
(02-11-2012)*

P.S. Ik ben op zoek naar de oude verslagboeken van onze studentenbond. Ik raad ook mijn collega's (studentenbonders en opvolgers) aan eens iets te schrijven over hun belevenissen in Die Kempenpoorte. Ook foto's van groepen (vendels), van personen kunnen interessant zijn. Bezorg ze mij of de Poempredactie, waarvoor dank. Na het kopiëren worden ze aan de lener terugbezorgd.

Mensen aan De Poemp

Jos Bastiaens, 03.481.81.90
Hypoliet Budts, 03.481.69.27
Walter Caethoven, 03.481.85.70
Hendrik Claes, 03.481.82.58
Flor Dieltjens, 03.481.70.41
Herman Engels, 03.481.84.11
Jef Hermans, 03.411.02.78
Frans Lens, 03.480.04.81
Jos Thys, 03.411.21.98
Pol Van Camp, 03.481.74.38
Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Nijlense dorpsplaats voor en na de Groote Oorlog

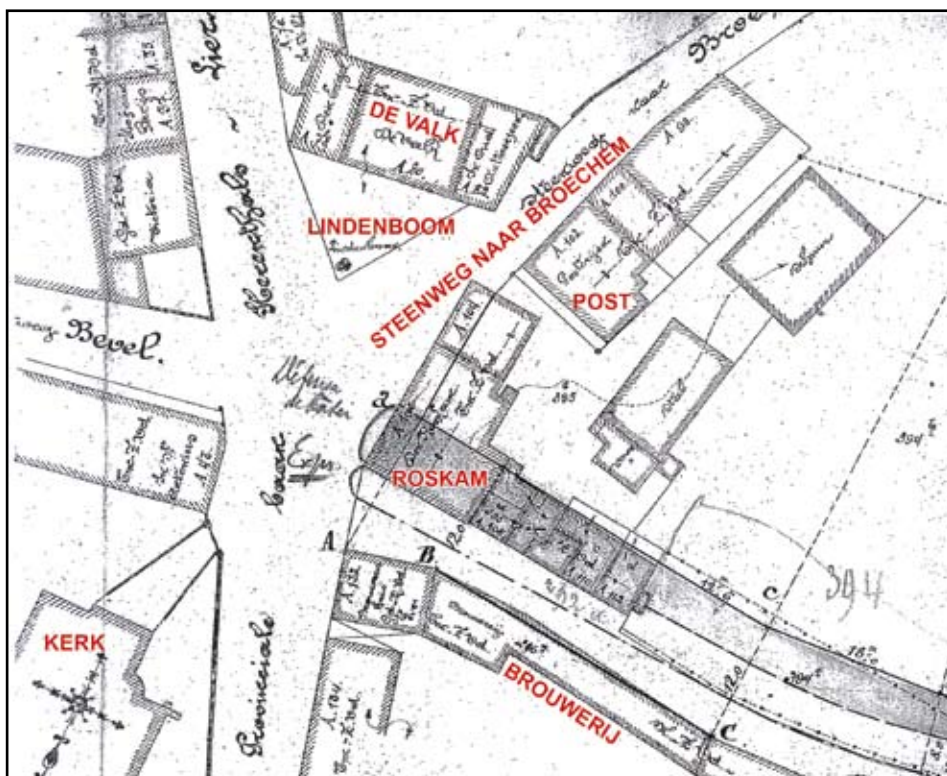
trachten voor u , zoals we dat deden met de Kerkstraat in vorige Poempen, onze vroegere dorpsplaats met haar huizen en bewoners “te laten herleven”. Onze toenmalige dorpsplaats (op het huidige kerkplein bevond zich toen nog ons oude kerkhof), met in het midden de eeuwenoude lindeboom (de vrijheidsboom uit de tijd van Napoleon?), was in die tijd de plaats voor alle openbare festiviteiten en plechtigheden.

In Oud Antwerpen, De Valk en Den Engel : drie herbergen naast elkaar achter de lindeboom

We vangen aan met de drie huizen (zie bijgevoegd plan) gelegen tussen de Statiesstraat en de Albertkanaalstraat. In het rechtse gebouw (pand A82) bevonden zich de herberg “In Oud Antwerpen” en de winkel van Ludovicus (Lowie) Storms, kleermaker en haarsnijder, en zijn vrouw Maria Joanna Coleta

Op 12-07-1907 ontving onze gemeente een verzoek van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Landbouw om bouwlijnplassen te laten opstellen voor het verbreden van de in 1875 aangelegde steenweg naar Broechem (ook Herentalse baan genoemd), gelegen op de staatsbaan” Lier-Santhoven”. Dat diende ook te gebeuren voor het maken van “ene nieuwe straat”, de huidige Nonnenstraat, ter vervanging van de toenmalige smalle “buurtweg”, gelegen tussen “de kom des Dorps” en de Katerstraat (gehucht De Bist). Dit bouwlijnplan werd door gezworen landmeter expert Herman Engels opgemaakt en gemeten op 19 maart 1910 en 9 dagen later gezien en goedgekeurd door onze gemeenteraad. Volgens dat plan dienden een aantal huizen (waaronder de herberg De Roskam) geheel of gedeeltelijk afgebroken te worden om plaats te maken voor die nieuwe straat. Een stuk van onze oudste dorpsplaats ging onherroepelijk verdwijnen. Het uitbreken van de oorlog 14-18 zorgde er echter voor dat die bouwplannen tijdelijk opgeborgen dienden te wor-

den . Op 18-12-1922 werden dan bij Koninklijk Besluit de nieuwe rooilijnen voor het ganse dorpscentrum goedgekeurd en kort na het Koninklijk Besluit van 10-02-1936 konden de werken uitgevoerd worden. We

Het bouwlijnplan anno 1910 opgemaakt door landmeter Engels. De rode tekst werd ter verduidelijking aangebracht door de redactie.

"Nylen - Dorpplaats" zegt het bijschrift op deze postkaart uit het eerste kwart van vorige eeuw. Bemerkt ook de smalle doorgang van de "Steenweg naar Broechem" en, voor de drie herbergen, de lindeboom.

Ceuppens, herbergierster. Als die in 1911 verhuisden naar pand 78 (zie verder) namen Maria Carolina (Lien) Van Dijck en haar man Joannes (John) Daniël Lemmens er hun intrek. Den John was diamantslijper en afkomstig van Borgerhout. Lien deed de winkel en verkocht tijdens de maandelijkse markt "broodjes" aan de marktgangers. Later woonden daar ook nog Petrus Van Houtven, spoorwegbediende, en zijn vrouw Petronella Angelina (Likske) Van Calster. Likske verkocht er soms paternosters en andere devotionalia. Achteraan bevond zich daar nadien een bierstekerij waar bier op flessen werd getrokken. Het middenste huis (pand A80) was herberg "De Valk" annex winkel; het café werd uitgebaat door Carolus-Ludovicus (Charel) Leysen en zijn vrouw Joanna-Elisabeth Bastiens hield de winkel draaiende. Na het overlijden van haar man was ze er winkelierster én herbergierster. In 1911 zij ging bij de Witten (Louis) Bastiens, haar familie in de huidige Albertkanaalstraat, wonen en namen Franciscus (Soewe) Storms, kleermaker en haarsnijder, en zijn vrouw Mathildis (Matil) Waegemans, herbergierster, hun intrek in De Valk. De herberg

heette toen De Lindeboom. Daarnaast had men (pand A 78) herberg "Den Engel", op de hoek van de Statiestraat en de dorpsplaats (Vele cafés die op een hoek gelegen waren noemde men "den Engel" naar den Angel = de hoek). Daar woonden Franciscus (Soewe) Storms, kleermaker en haarsnijder met zijn vrouw Mathildis (Matil) Waegemans, herbergierster. Toen in 1911 Soewe Storms zoals hierboven vermeld verhuisde naar pand 80, nam zijn broer Lowie zijn intrek in Den Engel en woonden ze, allebei van beroep kleermaker, haarkapper en cafébaas, naast elkaar. Aan het begin van de Albertkanaalstraat, links naast de vroegere toegangsweg naar de grote binnenplaats achter De Roskam, had men de "Posterijen" (pand A102). Daar woonde briefdrager Josephus Cools, afkomstig uit Itegem, die op bepaalde uren in de voorkamer de functie van overdraagkantoorhouder (wat een titel) voor de Nijlense postklanten waarnam. Zijn vrouw Maria Meeus hield er een kruidenierswinkel. Later woonde daar Frans Lieckens (Sus van Peer de Gerde). Zijn vrouw, Irma De Schutter, hield er een winkel draaiend. De winkel bestond uit een groot, kil

vertrek met een hogen toog waarop de onontbeerlijke "baskuul" (weegschaal) stond en juist achter de deur het enorme "petrolvat". Zoals in meer winkels in ons dorp werd daar toen ook kerosine, "petrol", verkocht. Sus was diamantslijper in de familiefabriek in de Spoorweglei, ons huidig te restaureren diamantmuseum. In de zomer, tijdens de duivenwedstrijden, was Sus, een verwoed duivenmelker, de schrik van de kinderen van het dorp. Zolang de duiven niet gevangen waren, dulde hij geen lawaai, gejoel of geloop in de buurt. En alhoewel zijn dreigende uitvallen naar de rustverstoorders zich tot woorden beperkten, misten ze toch hun effect niet. Daarnaast bevond zich het gebouwencomplex van De Roskam, dat wel het uitgebreidste van ons dorp was. Maar daarover laten we nu Frans Van Camp met pure nostalgie vertellen.

Och mijn liefste Nijlen: jeugderinneringen van Frans Van Camp

Ja, ik heb de oude lindeboom in 't dorp nog weten staan. Ik heb onder zijn lover in het zand gespeeld en me genesteld in de uitlopers van zijn majestueuze wortelstoel, die wel een halve meter boven de begane grond troonde! Als ik terugdenk aan de jaren 1928 tot en met 32, staat die lindeboom steeds centraal, en nooit weg te denken uit het spel van ons, drie- vierjarige dreumesen van 't dorp. We dansten rond zijn stam, verscholen ons tussen zijn wortels bij "stoeltje verpas" of luierikten in onze "zetels", de vrije ruimten tussen zijn blootliggende wortels. Vergeleken met de huidige tijd was Nijlen toen een oase van rust. De enige drukte, als die er al was, kwam van een in de zomer toevallig voorbijdoekende boerenkar. Het gekwetter en getjilp van de mussen. Het geklets op de stemmige binnenkoerkens van het over hun wastobbes gebogen vrouwvolk en het gehamer uit de smidsen van Pol Morré en Gust de Smed (Gust Hermans). Zalig... Het Roskamcomplex van onze toenmalige dorpsplaats

bestond links uit een woning met daarnaast de herberg, en strekte zich dan in een grote L-vorm nog een paar tientallen meter verder uit in de Nonnenstraat.

Adelaïs Peeters,rentenierster van beroep

In de woning links (A104) naast De Roskam woonde Adelaïs (Del), Marie Peeters, een welgestelde rentenierster, mede-eigenares van het hele gebouw, van nog enkele woningen en heel wat gronden in de Nonnenstraat. Haar vader, Carolus Peeters, afkomstig van Vorselaar, was onderwijzer en haar moeder Maria-Theresia Gepts gaf “koopvrouw” als beroep op! Del is ongehuwd gebleven. Ik heb haar nooit anders gekend dan met een lang zwart kleed over verschillende onderrokken en de typische zwarte muts op haar grijze haren. Als kind kwam ik bijna dagelijks bij haar over de vloer, want ik was haar “commissio-nairke” en moest voor haar kleine boodschappen en karweitjes doen. Twee kamers in haar woonst staan me nog helder voor de geest: het salon en de keuken (of wat wij toen zo noemden). Wat mij in het salon zo imponeerde, waren de boeken. Wel twee kasten vol. Mogelijk lagen er elders in het huis nog wel meer. Boeken waren in die tijd niet alleen een teken van welstand, maar ook en vooral een teken van “klasse”, van opvoeding en afkomst! Eens, bij een grote kuis, deed Del een deel van haar boeken van de hand en kreeg ik, 8- of 9-jarige, als beloning voor mijn hulp, één boek uit dat pakket. Ik zal de titel nooit vergeten: “Madame Bovary”! Mijn éérste boek en nog wel in het Frans.

Via de achterdeur viel men zo in de keuken van Del binnen. Een tamelijk groot vertrek met daarin de onvermijdelijke “Leuvense stoof”, een paar kasten, tafel en stoel, en de “moos”, een zware arduinen afwastafel, die binnen tegen de muur onder het raam, met zicht op de achterbuurt, gemetst was. Die had een afloop die via een open afvoergoot het afwaswater twaalf meter

verder in de “mozeput”, gelegen in de tuin, deponeerde. Als ik aan die kamer denk, krijg ik weer de geur van rijpende appels en halfrotte mispels in de neus! Niet verwonderlijk: drie vierde van de vloer was bedekt met schalen en mandjes vol fruit. Die werden daar direct na de oogst gedeponerd en bewaard voor latere consumptie. Voeg daar nog een “bas-kuul” (weegschaal), een paar dozen en kistjes met onbekende inhoud bij, emmers, borstels en dweilen, en ge hebt zo ongeveer het beeld van Dels keuken. Op de binnenplaats achter De Roskam stonden het bakhuis, de stallingen, de” huiskens” of de “gemakken” (toiletten) en de garage voor de auto van Janneke Verbist. Ik denk dat Janneke misschien wel de eerste bezitter was van zo’n vehikel in Nijlen. Een viertal meter voorbij de koestal en parallel lopend met en achter de huizen van Sus Lieckens en de familie Embrechts stonden de schuur en paardenstal. Deze grensden aan de eigendom van Remi Boiy in de Albertkanaalstraat. Ten noorden, achter de stallingen en schuur, op het einde grenzend aan de Nonnenstraat en het achtertuintje van voornoemde Remi Boiy, strekte zich “den hof” uit, de grote tuin van Del.

Het bakhuis, ons huisje

In het bakhuis of “ovenbuur” naast de koestal heb ik samen met mijn ouders, een deel van mijn jeugd jaren doorgebracht. Ik ben wel ergens op de Bist geboren, maar als zeer jonge peuter verhuisde ik met mijn ouders naar het centrum. Als inwijkeling werd mijn vader, afkomstig van Oelegem, al vlug Jos van Rozeke Meeus of Jos van Delle of nog Jos van ’t bakhuis genoemd. Later, na de komst van het lagerbier ‘Forst’ van de brouwerij Wielemans, werd vader soms ook wel “Jos Forst” genoemd. Ik vermoed dat ge wel snapt waarom. Ik en mijn zus werden Frans en Josée van Rozeke genoemd. Mijn broers Silvain en Pol die nog later geboren zijn, moesten het bij Van Camp houden. De tijden evolueerden! Aanvankelijk had ons gezinnetje van drie niet veel

ruimte nodig. We reddden het met twee kamers en een hooizolder. De eerste kamer, het eigenlijke bakhuis, deed zowel dienst als keuken-, eet- en woonkamer. Een plaats van drie bij vier meter tegen de scheidingsmuur tussen stal en bakhuis. Tegen die muur een grote schouw of haard met in de ene hoek de oven en in de andere de Leuvense stoof. Daartussen emmers, borstels, dweilen en ander huisgerief. De tegenoverliggende muur juist achter de ingang deur, bood plaats aan de “liejer”, de ladder, naar de bovenliggende hooizolder, en de hoge, donkere kleerkast, de enige die we rijk waren. Verder nog een tafel en drie stoelen. En in de winternachten ook vaders “velo” ofte fiets. De achterliggende kamer was onze enige slaapkamer. Zelfde afmetingen als het bakhuis: drie bij vier meter met alleen een klein venstertje dat uitzicht gaf op de grote tuin. Een hoog tweepersoonsbed (vermoedelijk “een twijfelaar”) en een geleend of gekregen wieg/kinderbedje was al het meubilair in deze kamer. Elektriciteit deed eerst in 1928 zijn intrede in onze gemeente en de gasdistributie bevoorradde alleen de burgerij en de handelszaken, en verlichtte ‘s avonds via een paar gaslantaarns het centrum. Zoals de meeste huisgezinnen behielpen we ons met kaarsen of een petroleumlamp. Onze huisbazin Del moet al vlug ingezien hebben dat onze behuizing toch niet voldeed. En toen ons moeder haar tweede spruit verwachtte, liet ze twee vijfde van de koestal verbouwen tot twee extra kamers. Toen hadden we vier kamers. Wat waren we rijk geworden. In plaats van een koe hield Del dan maar een geit. Die gaf genoeg melk voor één persoon! In de ruimte tussen al die gebouwen en op ongeveer dezelfde afstand van de achterdeuren van Del, De Roskam en het bakhuis stond de “beurreput”, de gemeenschappelijke waterput. Een stevige ronde in bakstenen gemetste constructie, één meter boven de grond uitgerust met een stevige windas, voorzien van een lange sterke ketting met ophaalhaak. Waterleiding

De Roskam: eeuwenoude herberg.

bestond nog lang niet in Nijlen, en zo was deze bornput (of bronput) de enige waterleverancier voor al de omwonende families: Del Peeters, Karel Embrechts, onze familie, Gust Van Looy-Luyten, Janneke Verbist, Sus Lieckens.

De Roskam: een eeuwenoude herberg

De Roskam (A106) had een monumentale dubbele ingang deur (zie foto) laan de kant van het dorp. De eerste jaren van vorige eeuw was Josephus, Carolus Van Camp er de herbergier. Charel was afkomstig van O.-L.-Waver en zijn vrouw Maria Rosalia Van Dormale uit Waarloos. Ze

woonden daar samen met hun drie kinderen en grootvader Guilielmus Van Camp. Ze hadden in hun café toen ook twee kostgangers: Jan-Baptist Van Looy, rentenier, en Josephus Verreijen, weduwnaar van Joanna van Mol. Nadien namen Joannes (Janneke) Verbist, natiebaas, herbergier en schoenmaker, en zijn vrouw Antonia (Net) Grielen, geboortig van Antwerpen, er hun intrek. Janneke speelde in het café ook piano voor zijn klanten. Buiten voor de herberg bevond zich een "benzinetank" op wielen. Daar tankte Janneke zijn wagen vol en verkocht hij ook nog benzine aan de toenmalige trotse bezitters van een automobiel die een

ritje maakten naar den buiten...

Tot zover het leefwereldje aan onze dorpsplaats in de kindertijd van Frans Van Camp. Ondanks het feit dat het leven toen veel minder comfort bood dan nu, kunnen we uit het verhaal van Frans besluiten dat ook hij, en samen met hem zo veel andere Nijlense kinderen, in ons dorp toch een gelukkige jeugd beleefden. Niet lang nadien gebeurde het onherroepelijke en verdween onze oude dorpsplaats met lindeboom definitief...

Jos Thys.

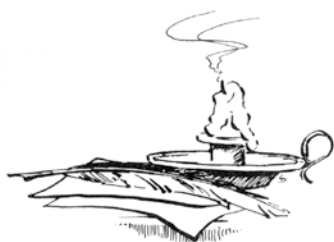
Met dank aan Frans van Camp, Miek Van Loock en Pien Willems

Dubbelnummer van De Poemp

Ziezo, lieve lezeres en beste lezer. Dit is de laatste bladzijde van een dubbelnummer Poemp. Het werd weer een hele job voor de Poempisten, vooral dan voor onze "chef-redactie" Walter Caethoven. Wij hopen dat u er van genoten hebt en zouden het fijn vinden, mocht u spoedig uw abonnement hernieuwen. Tot in het nieuwe jaar. Het ga u allen goed!

De redactie van De Poemp.

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie : Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Rik Claes, Flor Dieltjens, Herman Engels, Octaaf Engels, Maria Houben, Frans Lens, Jos Thys, Pol Van Camp, Frans Van Camp, Ludo Van Gestel

Fotografie : Walter Caethoven

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

Je kan onze "Poemp" ook op het internet vinden. We beschikken over een eigen, volwaardige webstek. Het adres is: www.depoemp.be . En natuurlijk hebben wij ook een e-postadres: post@depoemp.be .

Met de steun van
Kempens Karakter en de Vlaamse Overheid.

© 2012 - Heemkring Davidsfonds Nijlen

Nieuwe abonnementen : Stort 7 Euro op rekening 853-8126108-62 van DF Nijlen met vermelding van naam, adres en "abo Poemp".

DE POEMP □ DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN □ NEGENTIENDE
REEKS □ NR. 75/76 □ WINTER 2012 □ V. U. : WALTER
CAETHOVEN - ZANDVEKENVELDEN 12A - 2560 NIJLEN